

INDEPENDENTZIAREN II EHUNURTEBURUAN

ESTATU BATUEN ASKATASUNA

1776.eko Uztailaren 4ean "old state house" delakoan (Independence hall-en), hamabi Estatuetakoko ordezkariak Jeffersonek idatzirikoa Independentziaren Deklarapena aukeratu dute. Hamairugarrenak, New-York hategia, 15 egun geroago sinastuko du.

Egun, eta gertakizun hori ospatu nahiz, ikaragarriko jaiak ospatuko dira aurten Ipar Amerikan. Izan ere, aurten jausten da zuzenki bigarren ehunurteburua. Irakurri dudanez, herri mailan ere goitik ospatzen dituzte, amerikar filmeetan ikusten ohihurtik gauden bezala, dena handi, dena ugari, dena zaratatsu, gehiegia dena, folklore amerikanoan Business edo dirubide ikaragarri bilakatu dira jai hauek, amerikarrek egiten dakiten moduan.

Koloniak ziren.

Izan ere, aurten berrehun urte dira askatasuna lortu zutela. Aipatu Deklarapen honi esker, kolonia izatetik burujabetasun osora iragaten dira Estatu horik, Estatu Batuak izenarekin.

Ingalaterrako Koroiarengandik lortutako askatasun hau ez zen bigunean lortu, eta izenpetze baten bidez gutiago. Ez zen minik, burrukarik eta gatazkarik eta odolirik falta izan, orain beraiek askatasuna nahi duten herriei beretsu jokatzeko badute ere. Beren historia, jatorrizko historia, ahaztu egin ote dute, ba, amerikarrek?

Ingalaterrarekiko harremanak zirela eta, eztabaida asko izan zen Kongresuan, Koroiarekin hasarre zeudelako, hango merkantziak boikotatu egin ohi zituzten; eta metropolia gogortzean, Ingalaterrako eta Ameriketako soldaduak gudu-zelaian ikusten ditugu elkarren kontra.

Ikusten denez, askatasuna ez da eskatzen, ez da ematen, burrukatu eta lortu egin behar da.

Haro berri bat.

Historiaren alde berri bat bezala hasten da askorentzat 1776.eko Ekainaren 4ean. Izen sonatu batzuk pertsonifikatzen duten munduikuskera bat: Samuel Adams-ek, Benjamin Franklin-ek, George Washington-ek, Thomas Jefferson-ek. Ezagunak egiten zaizkigu izen hauek denok.

1777.eko Konstituzioaren arnasa eta iturri den Deklarapen hau Thomas Jeffersonena da. Batzuren ustetan, hementxe egiaztatzen dira lehenengoz Europako filosofoen ideiak, Frantziako Iraultzan baino lehenago. Punturik garantzizkoenetakoa hau da, hategia, "gizonak oro berdintasunean jaiotzen direla". Zera ere esaten du, iturria duen herriarengan egon behar dutela aginte guztiek. Eta Ingalaterrako legeak deseginez, aginte demokratikoa eraikitzen da. Ikuspegi historikoa ez da sekula ahanzi behar. Eta beraz, ideia hauek, guri orain ebidentziaren argitan agertzen zaizkigunak, aginte mailan benetan berriak ziren garai hartan.

Hala ere, puntu beltz bat ba dago, benetan beltza. Berdintasun hori, kolonoak Ingalaterrako Majestatearen menpekoen mailako egitea zen, beltzak ezertarako ukitu gabe. Argiago esanez, beltzek esklabo irauten dute, 1861.ean Abraham Lincoln-ek askatu arte. 750.000 ziren beltzak George Washington-en garaian.

Iraultza ala independentzi gudu?

Inor gutik ukatuko du, Ipar Amerikan gertatua, aurrerakada handia izan ez zenik. Baina, zehazki epaitzeko orduan, eritziak arras bitartzen dira. Batzuentzat, 1789.eko Frantziako iraultza sakonagoa eta osoagoa litzateke. "Askatasuna, berdintasua, anaikasuna" aldarrikatu zuen lehen iraultza. Iraultza bakarra izan dela baitzen duenik ere ba da. Beste batzuren ustez, Ameriketako hau independentzi burruka hutsa izan da eta ingeles kolonia horientzat ez du funtsezko aldakuntza ekonomiazkorik ez sozialik ekarri.

Jacques Godechot jaunak erdibidea nagusitzen dela gaur, dio. Konstituzioaren mailan ikusten da han iraultza. 1776.eko Uztailaren 4ean, bosteko Batzorde batek, Thomas Jefferson buru dela, Independentziaren Deklarapena prestatzen du. Gero, Estatu bakoitzak bere Konstituzioak ertzen ditu. Konstituzio berrietatik gehienak eskubideen deklarazioa dute aurrean.

Independentziaren Deklaraziotik bost urtetara (1871), Ameriketako lehenengo Konstituzioa, hots, Konfederazioa

ren Artikuluak delakoa, onhartzten da, eta hor, batasun lo-
varrien gaintetik nabari da demokrazia gordetzeko desirkun-
de hori. Konstituzioak aristokrazia kutsua badu ere, bene-
tan iraultza demokratikoa izan dela Amerikakoa, dio Gode-
shot historialariak.

Estatu Batuak eta askatasunak.

Aurten Estatu Batuentzat bi gertakizun dira nagusi; Independentziaren bigarren ehunurteburua eta Lehendakariaren hauteskundeak. Biak direla eta, artikuluak, komentarioak eta hango ospakizunak eurrez barreiatuko dira mundu zabalean.

Ameriketatik munduan zehar hori hedatzen denean, hala ere, gaitzerdi, pentsatuko du norbaitek. Txarrago baita CIA edo bonbak barreiatzea. Eta hementxe ukitzen dugu hain zuzen ere gaitzaren bibotza. Nola liteke, izan ere, demokraziaren herriak hain demokrazia gutirekin jokatzea? Anaitasuna, berdintasuna, askatasuna defendatzen omen duen nazioak nola egin lezakeen VietNamekoa, Txilekoa,

agerienak bakarrik aipatzearren?.

Klasikoa da jadanik esatea, bi neurriekin jokatzten duela Ipar Amerikak: bata banerako, eta bestea kanporako. Demokrazia formalaren barruan, ba dirudi askatasunek ba dutela han lekurik. Watergate aipatzen da holako kasuan, prentsaren askatasuna eta indarra adierazi nahian. Eta egia da, eta holakorik ere ezagutzen ez dugunontzat, gauza handia.

Baina, Estatu Batuen bigarren aurpegi hori, kanporako hori, ikaragarri itsusia da, CIAk, Pinochet-ek, Indotxinako eta bereziki VietNameko bonbek itsustua, betiere munduko eskuidarrenen ispiluan agertzen dena da. Hori ote "pax americana"?

Ezer opatzerik bagenu, iturrietara itzultzea opatuko genieke guk Estatu Batuei. Zaputz dezala oraingo politika inperialista, eta askatasuna hezurramitzen duten indarren alde has dadila Adams eta "Askatasunaren semeek" eta gainerontzeko amerikar nazioaren gurasoek egin zutenaren antzera.

joan larrinaga

HEGOAFRIKA
**GEURE
HIZKUNTZA
ALA HIL !**

Hizkuntza bat hiltzea Herri bat hiltzea dela ohartu dira Soweto-ko bizilagunak, eta norbere herria hiltzean norberarentzat bizitzeko ingurunetik ez dagoela.

"Zanpatzailearen hizkuntza EZ" esanez, kale-ratu dira Hegoafrikako jendeak, eta bi egunetan 128 hila gelditu dira, eta milatik gora zaurtuak. Ekaineko 16an hasi ziren Soweto herrian kaleko asaldapenak, Vorster jaunaren Gobernu arrazistak "Afrikaans" hizkuntza eskolan ikastera behartu dituztelako.

Hizkuntza asko dago Hegoafrikan; eta afrikaans delakoa ez da, holandesaren eta Afrikako hizkuntzen arteko batasun moduko bat besterik. Vorster-ek, berriz, hizkuntza horretzat baliatu nahi du, bere politika arrazista aurrera bultzatzeko.

Hegoafrikako politika arrazistak 66 urte daramatza. Alderdi Nazionalistak, Vorster-enak, berriz, 28 urte daramatza agintean. Beste bi alderdi ere ba dira: Batasunaren Alderdia eta Alderdi Progresista hauek "apartheid" politikaren kontrakoak dira, baina ez dute indarrrik Parlamentuan.

Lau gizatalde dira Hegoafrikan: Beltzak (15 000.000); mestizoak (2.000.000); asiarrak edo indioak (600.000); europarrak (3.700.000). Apartheid politikaren arauera eropar gutiengoak agintzen du erabat Hegoafrikan, beste guztiei beren eskubide oinharritzkoenak ukatuz.

Soweto asaldapenen ondoren, beste protesta handirik ere izan da, bestelako arrazoiengatik ere; baina hizkuntzarenatik hasi zirén burrukek 128 hil utzi dituzte bazterrean. Orain hamasei urte, Shaperville-n gertatu zen beste horrelako asaldapen baten ondorioz, 69 lagun izan ziren polizia-aren eskuetan hilak. Oraingoan ia bi halako. Munduan protestarik eta jantzi urratzerik izan da. Baina nekez hartzen dituzte Estatuak neurri gogor-
rrak, munduko errejimen arrazisten honen kontra.

Honako hau idazten dudanetik bi egunetara Kissinger jauna Vorster lehen ministruarekin elkartuko da. Vorster-ek argitu beharko du bere polizia-
ren jokabidea, beltz haserretuen kontra. Baina hortik aurrera ez da pentsatzeko Kissinger-ek neurri gogorrangoak hartuko dituenik.

Dena dela, Hegoafrikaren eta Rhodesiaren egoera gero eta larriagoa gertatzen da, Angola eta Mozambique askatu ziren ondoren. Eta beraien barkartate politikoa handiago eta mingarriago izango dute, Afrikako beste Estatuak aldetik.

Hegoafrikako beltzentzat, norbere herriaren hizkuntzaren salbazioak balio ditu 128 hil.

Paulo Agirrebaltzategi